

Rodič: To vse se zdaj razpravlja in dela se za to; al, dokler ste oboroženi, je nemogoče.

Sočica: Ti vidiš, da mi za vso Bosno in Hercegovino napenjamo svoje moči, da se nam dadé naša prava, ali hočemo vso Bosno in Hercegovino.....

Rodič: Jaz sem prišel k vam po ukazu svojega cesarja in vsled vašega poziva, ter hočem, da ste pametni; jaz prav dobro vem, da vi želite konca te stvari.

Vsi: Mi hočemo, toda naše pravice, naše pravice!

Rodič: Vam je treba mirú.

Vsi: Rajši poginemo, kakor da bi se vrnili pod Turčina brez pravic in varnosti.

Jeden: Nam so se mnogokrat dajale pravice, al nikdar se niso izpolnovale.

Rodič: Posedaj se to ne bode več godilo, ker bodo pazile velike vlade, da se izpolne, kar se vam je obljubilo, zanašajte se.

Vsi: Mi zaupamo vsakemu, a nikedar ne Turku.

Rodič: Meni se zdi, da svitli knez Črnogorski vam je nasvetoval ravno to, kar jaz.

Sočica: Mi smo že njegovim visokosti pismeno naznanili svoje potrebe.

Rodič: Pokličite vse svoje rodbine domov in velike vlade vas bodo priporočile.

Vsi: Zahvaljujemo se velikim vladam.

Rodič: Nihče vas ne bode prevaril, nikdo vam ne bode delal sile.

Toma Tomašević: Mi nimamo ničesar, in mi nočemo.....

Vsi: Turška sila nas je privedla do ustanka (začenjajo vsi naštevati Turške grozovitosti in zločinstva.)

Rodič: Vse to se ne bode več godilo in dobili se bodo ljudje, ki bodo na vse pazili in svojim velikim vladam poročali.

Bogdan Zimunič: Dajte nam pravice, katerih mi iščemo; a Turku ne zaupamo več, ker nas je že stokrat prevaril.

Rodič: Oče Bogdane! Tako bi govorili cel mesec, to vsak vé; a zdaj skrbimo, da se bodo izpolnile reforme.

Sočica: Nijeden se noče vrniti na svoj dom, dokler Avstrija in Rusija ne daste nam poročstva za hrano za leto in dan, setve, govede in kar je treba za pohoštvo, in naj si bode v šestih mestih, kjer bi ostale posadke, šest Avstrijskih in Ruskih agentov, in dokler se ne prežene Turška armada.

Rodič: Dragi ljudje, lahko se vrnete vsi, ako hočete, in storilo se vam ne bode nič žalega.

Vsi: Mi se bodemo vrnili, a ne, kjer vlada zatiranje, ampak na prosto zemljo, na pr. v Avstrijo, Ameriko, le ne v Turčijo.

Sočica: Prosimo vas, prevzvišenost, da našo nesrečo in naše potrebe naznanite Njegovemu Veličanstvu, vašemu cesarju, in da ga prosite za poročstvo.

Rodič: Ne morem tajiti, da vse, kar vam je do zdaj obetala Turška vlada, se ni izpolnilo; toda velike vlade vam bodo vstvarile nov čas, in ko bi se reforme ne izpolnile, prisili se Turška vlada, da to stori.

Vsi: Mi ne verujemo Turkom.

Rodič: Zaupajte velikim vladam.

Sočica: Mi smo kar najmanj smo mogli zahtevali od Turka, ali Evropa, ako noče, da nam dade to, lahko nas sune v morje.

Melentije: Mi prosimo samo, da se nam vrne naše; tuje ne iščemo.

Rodič: A česa iščete pri Turku?

Jeden: Da se nam vrne ono, kar se je nam vzelo; potlej še le bodemo vrnili Turčinu tretji del. (Smeh.)

Rodič: Oni so prav mnogo vzeli; a ne vračajo ničesar. Pa velike vlade so govorile tudi zdaj za vas in

jaz vam svetujem za vaše blagostanje, bodite mirni za nekoliko časa.

Toma Tomašević: Za Boga! tudi ti gospodine ne bi se pripravil, oditi v Gačko, da imaš katerega ago — a poznajo te po vsi Evropi.

Rodič: Tega ne vem. Jaz sem še na Avstrijski zemlji in se potezam za vašo bodočnost.

Sočica: Mi iščemo in čakamo svojih pravic.

Vsi: Mi čakamo svojih pravic.

Sočica: Mi prosimo in rotimo Njegovo Veličanstvo, da v prvi vrsti ne pozabi naših žên, detet in starcev. (Rodič maje z ramami, poslavlja se in podaje roke vojvodam.)

Blizo tako se je glasil razgovor generala Rodiča z ustajniki. Rodič jim je ponujal lepe besede, ustajniki pa hočejo gotovost, da se izpolne to, kar nesrečnim kristjanom po božji in človeški pravici gré. Naj general Rodič desetkrat zagotavlja, da se bodo velike vlade za-nje potegnile, Turk ostane Turk!

Vse to pričuje, da Avstrijska politika na iztoku ne bode imela nikakoršnega vspeha, kar dandanes že ves svet vidi, samo Andrassy morebiti ne. Zgodovina koraka naprej svojo pot, in grof Andrassy je ne bo ustavil, tudi ne, če ves Magjarski narod za njim stoji. Turški Slovani se bodo osvobodili, to je dandanes že tako gotovo, kakor „amen“ v očenašu. Modrejše bi po tem takem bilo, da si Avstrija s svojim sedanjim turkoljubnim postopanjem ne bila nakopala sovraštva tega usmiljenja vrednega naroda na glavo. Andrassyjevo fiasko se ne dá več prikrivati.

Mnogovrstne novice.

* *Denarne potrebščine za armado na Ruskem, Francoskem, Nemškem in Avstrijsko-Ogerskem* našteva v vojaških zadevah dobro podučeni časnik „Wehrzeitg.“ tako-le:

V letu 1874 so znašale potrebščine za armado na Ruskem 303 milijone, na Francoskem 276 milijonov, v Nemčiji 196 milijonov, na Avstrijskem pa 98 milijonov.

Za hrano vsacega vojaka obrne Francoska počez leto in dan 478 gold., Nemčija 447 gold., Rusija 412 gold., Avstrijsko-Ogerska pa 346 gold.

V mirnih časih šteje Ruska armada 663.000, Francoska 460.000, Nemčija 438.000 in Avstrijsko-Ogerska 247.000 vojakov.

Generalov v službi ima Ruska 336, Francoska 325, Nemčija 296, Avstrijsko-Ogerska pa 208. Število družih oficirjev znaša na Ruskem 25.652, na Francoskem 25.103, v Nemčiji 18.887, v Avstriji pa 13.644.

Večih topov (kanonov) ima Ruska čez 2768, Nemčija 2472, Francoska 1796, Avstrija pa 1616.

Kónj ima Francoska 99.300, Nemčija 96.800, Ruska 88.200, Avstrija pa 46.000. Cena nakupa enega konja znaša na Francoskem 352 gold., v Nemčiji 330 gold., v Avstriji pa samo 220 gold.

Kedar se začne o vojaki veliko govoriti in pisati, vojska menda ni daleč.

* *Vsakoletne vojaške vaje brambovcev* imajo letos po ukazu vojaškega ministerstva biti po končani žetvi, v takih krajih pa, kjer imajo ngrade, naj se, kolikor mogoče, ozir jemlje na trgatve (bendimo). Te vaje imajo trajati 3 tedne.

* *Na visoki šoli za kmetijstvo na Dunaji* je 11 rednih profesorjev, 3 pa so izvanredni, tako imenovani docentov, ki nimajo stalne plače, je 13, 1 adjunkt, 3 učitelji in 9 asistentov. — Ali je pač dejanska korist te pred malo leti ustanovljene visoke šole tolika, kolikošni so stroški te šole?

* *Blizo Novega Jorka v severni Ameriki ima nek trgovec zeló dobro kupčijo s tem, da ohranjuje (konservira) najžlahnejša ribja plemena. Prvo nadstropje njegove trgovinske hiše je velikanska ledenica, katero delé dvojnate cinkaste stene v tri predele; sleherni teh predelov je zopet razdeljen v dva razdelka. Z drugoga nadstropja se prostori med stenami polnijo z namletim ledom in soljo, in sicer je naprava urejena tako, da se lahko vsak prostor posebej uhlađi. Očiščene in iztrebljene ribe se v skladih devajo v lončene ponve, in med vsako vrsto se potrese ledú in solí. Tako se pusté ribe, dokler popolnoma ne zmrznejo; potem pa se obesijo v gori omenjene ledenične prostore, kjer se tako strdijo, da so trde kakor léd ali železne palice. Take se dadó hraniti leto in dan in ostanejo tako frišne in okusne, kakor da so se ravnokar vjele.*

Deželni zbori.

Deželni zbor Kranjski.

V 11. seji dne 8. aprila se je obravnaval proračun normalno-šolskega zaklada za leto 1877, (potrebščina 174.529 gold. 41 kr., zaklada 13.477 gld. 62½ kr., tedaj primanjkljaj 161.051 gld. 78½ kr.), za katerega je treba 18 odstotkov priklade na neposredne davke za deželni in zemljiško-odvezni zaklad.

Pri splošni debati se prvi oglasi dr. Bleiweis ter pravi, da finančni odsek sam se je vstrašil primanjkljeja 161.000 gold., za katerega je treba 18% deželne priklade. Narodna stranka se je dolgo vpirala novim postavam ljudskih šol, ker je čutila, kakošni bodo nasledki teh postav na vse strani. Zdaj tudi nasprotna stranka vidi, kam pridemo z novoernimi šolskimi napravami, in to ne le pri nas, temuč tudi drugod; na Štajarskem menda imajo celó 30 odstotkov priklade za normalno-šolski zaklad. Prav ima toraj Tirolski deželni zastop, da se brani novoernih šolskih postav, prav ima Predarlški deželni zastop, ako zahteva, naj se odpravi ministerstvo nauka. (Dobro-klici na levi.) Vsaka dežela sama naj ljudske šole vzame v svoje vodstvo in skrb, ona bo najbolj vedela ravnati po razmerah svojih in ne bo več denarja trosila, kakor je treba. Tù, tù imamo res, kakor je gosp. Dežman omenil pri neki drugi priliki, trializem: občine, dežela in država imajo ljudske šole v rokah, a razloček je ta, da država komandira, občine in dežela pa plačujejo. Da se je šola ločila od cerkve, kakošni so nasledki tega? Brezversko načelo je stopilo v šolo, učitelji se silijo k novoernemu liberalizmu, ki nemškutarijo podpira; prejšnje dohodke organista in cerkovenštva treba je učiteljem nadomestiti s stalno plačo, ki deželo stane zdaj toliko denarja. Al onih 161.000 gold. ni še ves primanjkljaj, ki ga bo morala dežela pokriti, država bo najmanj še 20:000 gold. dodala, al država drugoga ni, nego skupnost davkoplačevalcev; dalje sedanji nadzorniki ljudskih šol državi prizadevajo velikih stroškov; imeli smo pri nas deželnega inspektorja za ljudske šole, moža izkušenega, izvedenega, še krepkega; nagloma moral je odstopiti najbolj zato, ker ni trobil v rog sedanje sisteme; na njegovo mesto poklicala je vlada drugoga moža, ki gotovo službe bolje ne opravlja; tako je treba zdaj dva plačevati, se ve da Avstrija je bogatinka! Poprej so naši dekani brezplačno opravljali okrajno nadzorstvo ljudskih šol, sedanji okrajni inspektorji dobivajo po 300 do 400 gold. letne plače; vprašati se pač sme: ali Sima, Kuster in drugi taki bolje opravljaajo nadzorstvo, kakor poprej dekani? Gotovo ne! Tako se množijo priklade, zadnji groš hočete ljudstvu vzeti iz žepa, da mu uče-

nost ubijate v glavo; ali pa bo moglo živeti od učnosti, to je drugo vprašanje. Dalje dr. Bleiweis povdarja, naj bi se manj potratilo za navadne ljudske šole, ki so organizirane čisto po tujem kopitu, in več storilo za poduk o kmetijstvu ter konečno predlaga, naj finančni odsek na drobno izračuna ter poroča v eni prihodnjih sej: Koliko bodo znašale skupne deželne priklade doštevši potrebščino za napravo kmetijske šole na Dolenskem. Ta predlog je obveljal.

Potem sta se glasila dr. pl. Schrey in poročevalec Dežman ter hvalo pela sedanji napravi ljudskih šol s frazami, kakor jih nahajamo navadno v „Tagblattu“ in enacih listih. —

V specijalni debati je dr. Bleiweis omenil ministerski ukaz, ki učitelje ljudskih šol, kateri nimajo spričevala sposobnosti po sedanji organizaciji, sili, da se preskušnji podvržejo letos ali izjemno do prihodnjega leta, če ne, se jim celó spričevalo dovršene preparandije vzame! Ta ukaz je drakonski ukaz, neopravičen; po kateri pravici se more komú spričalo vzeti, ki si ga je pridobil po dobro dovršeni preparandiji? in ali ni bolje spričalo to, če je učitelj službo svojo že več let na zadovoljstvo svojih predpostavljanih opravljal, kakor je to, ki ga učitelj po veči ali manji sreči dobí pri polurnem izpitu? Dr. Bleiweis potem predlaga: deželni odbor naj prosi deželni šolski svet, da naj dela pri ministerstvu nauka na to, da vsaj učitelji, ki že 15 let zadovolilno služijo, pa po novi postavi od 14. maja 1869 nimajo spričevala učiteljske sposobnosti, se oprosté dotične preskušnje, da brez nje morejo dobiti definitivno službo. — Predlog je obveljal brez ugovora.

Potem baron Apfaltrern s puhlimi razlogi predlaga, naj zbor nekako nezaupnico izreče dr. Bleiweisu in dr. Zarniku kot členoma deželnega šolskega sveta, zato, ker se ne vdeležujeta sej tega sveta. — Dr. Zarnik krepko spodbija Apfaltrernov napad ter na drobno dokazuje, da je deželni šolski svet, kakor je zdaj sestavljen, nepostaven, illegalen; o dolžnosti vdeleževati se ga, ne more biti toraj govora; naštevši mnogo dotičnih nepostavnosti, izreče konečno govornik: odpravi naj se ta veliki sedanji šolski aparat in dajo naj se opravila dotična pravim zastopnikom ljudstva v roke, ne pa birokratom. — Dr. Bleiweis isto tako protestira zoper krivični napad Apfaltrerna, rekši, da od njega se ne bode učil spolnovati dolžnosti svojih; našteva marsikake dogodbe v deželnem šolskem svetu pred ministerstvom Hohenwartovim, ob času ministerstva Hohenwartovega in po odstopu njegovem, ko sta dr. Mrhal in dr. Wretschko bila poklicana v deželni šolski svet, in baronu Apfaltrernu kliče v spomin oni čas, ko se je stranka njegova pod Hohenwartom nepostavno odtegnila celó deželnemu zboru, ter naposled pravi: predrugačite sistemo! Sistema, kakor sedaj vlada v vseh zadevah, zdi se mi podobna tisti strupeni sapi ki iz južne Azije in Afrike piha in se „samum“ imenuje. Ta „samum“ zatira vse, zadušuje vse, da nič ne raste, da nič ne more naprej! To je moj odgovor na zatožbo nekdanjega državnega pravdnika g. barona Apfaltrerna. (Živa pohvala na levi). — Pri glasovanji se je ovrigel Apfaltrernov predlog.

Potem je proračun normalno-šolskega zaklada obveljal in so bile sprejete resolucije, katere merijo na to, da deželni šolski svet zborovega proračuna nikakor ne sme prekoračiti. Pri tej priliki je sklenil deželni zbor tudi to, naj deželna vlada dela to, da se zaklad učiteljskih upokojnin izroči v deželno upravo, — dalje da bode Primorsko primeren donesek plačevalo za Vremsko ljudsko šolo. — Učiteljski vdovi Mariji Ribnikarjevi v Dolu se je dovolila vpokojnina po 150 gld. na leto,